

Avedon

VS

Brassai

– Hayo Baan –

Inhoudsopgave

1.Inleiding.....	1
2.Achtergrond.....	2
2.1.Richard Avedon (15 mei 1923 – 1 oktober 2004).....	2
2.2.Brassaï (9 september 1899 – 8 juli 1984).....	2
3.Fotografie.....	3
3.1.Richard Avedon – “In the American West”.....	3
3.1.1.Aanleiding.....	3
3.1.2.Onderwerp en Locatie.....	4
3.1.3.Aanpak.....	6
3.2.Brassaï – “Paris”.....	7
3.2.1.Aanleiding.....	7
3.2.2.Onderwerp en Locatie.....	7
3.2.3.Aanpak.....	11
4.Conclusies.....	12

1. Inleiding

Hoe een fotograaf naar zijn omgeving kijkt en welke boodschap¹ hij met zijn fotografie wil overbrengen, bepaalt wat en vooral hoe hij zaken in beeld brengt. Dit geldt waarschijnlijk nog het sterkst voor foto's van mensen.

In dit essay wordt de (portret)fotografie van twee fotografen (Richard Avedon en Brassai) vergeleken. Door middel van deze vergelijking probeer ik er achter te komen wat hun kijk op de wereld, en meer specifiek, de “mens” is. Allereerst wordt hiertoe een korte achtergrondbeschrijving van de beide fotografen gegeven, gevolgd door een korte analyse van een aantal van hun werken.

¹ Al is deze nog zo dun; “gewoon een mooi plaatje” is in deze zin ook een boodschap.

2. Achtergrond

2.1. Richard Avedon (15 mei 1923 – 1 oktober 2004)

Richard Avedon werd op 15 mei 1923 in New York geboren. Zijn ouders waren beide Joods-Russisch. Op zijn middelbare school werkte hij samen met James Baldwin aan de schoolkrant. Zijn verblijf op de Columbia-Universiteit was van korte duur en in 1942 startte hij met het maken van foto's voor identiteitsbewijzen van koopvaardijvaarders. In 1944 vervolgde hij zijn carrière in de fotografie als reclamefotograaf om snel daarna te worden ontdekt door Alexey Brodovitch, de art director voor het modemagazine Harper's Bazaar.

In 1946 opende Avedon zijn eigen studio en begon hij voor de grote bladen als Vogue en Life te fotograferen. Voor Harper's Bazaar werd hij de belangrijkste fotograaf. Zijn stijl was direct al afwijkend en vernieuwend. Waar het gemeengoed was om de modellen neer te zetten als statische mode-poppen, liet Avedon ze juist heel levendig en "in beweging" zien. Avedon's invloed op de mode (fotografie) is groot en langdurig geweest (zo fotografeerde hij bijna alle covers van Vogue van 1973 tot 1988!).

De serie "In the American West" (1978 – 1985) is waarschijnlijk het grootste meesterwerk van Avedon. Na zijn baanbrekend werk in de modefotografie leverde juist deze serie een verbreding van het begrip "portret" op; een verschuiving van rijk, beroemd, belangrijk naar mensen die je normaal niet ziet staan. Heel eerlijke portretten met als boodschap, "dit is wie ik ben".

2.2. Brassai (9 september 1899 – 8 juli 1984)

Brassai werd geboren op 9 september 1899 als Gyula Halász in Brassó (Brassai staat voor "van Brassó"), Transylvania (nu Braşov, Roemenië). Zijn vader was een Hongaarse professor in de literatuur, zijn moeder was Armeense. Voordat hij in de eerste wereld oorlog in de Oostenrijks-Hongaarse cavalerie diende studeerde hij schilder- en beeldhouwkunsten aan de academie van schone kunsten in Boedapest.

Na de oorlog vervolgde Brassai zijn studie aan de Berlijn-Charlottenburg academie van schone kunsten. Gedurende deze tijd werkte hij ook nog als journalist. In Berlijn werd Goethe zijn "spiritueel meester". Berlijn was echter niet zijn uiteindelijke doel, dat was Frankrijk. In 1924 verhuisde hij dan ook, eindelijk, naar Parijs, waar hij leefde tot zijn dood in 1984.

In Parijs kwam Brassai terecht in het artiesten-mekka: Montparnasse. Hier leerde hij ook de grote schrijvers en artiesten van die tijd kennen: Matisse, Michaux, Dalí, Fargue, Prévert, Mac Orlan, Breton, Miller, Mann, Eluard, om er een paar te noemen.

Om geld te verdienen schreef Brassai soms artikelen voor de Hongaarse pers. Dit werk, samen met zijn liefde voor het "stadsleven", leidde vaak tot lange zwerftochten tot diep in de nacht, vaak tezamen met mede-Hongaar, en fotograaf, André Kertész. Door zijn tochten met Kertész realiseerde Brassai zich dat alleen fotografie de intensiteit en expressieve kracht bezat die hij nodig had om zijn visie van de schoonheid van het gewone leven te kunnen uiten.

Het heeft tot 1929 geduurd voordat Brassai zijn eerste foto's maakte. Hij werd hier echter al snel erg succesvol mee.

3. Fotografie

3.1. Richard Avedon – “In the American West”

Voor de analyse van de fotografie van Avedon beperk ik me hier tot de serie “In the American West”, gemaakt tussen 1979 en 1984. Voornamelijk omdat deze serie heel duidelijk Avedon’s aanpak van en zienswijze op portretfotografie laat zien en in die zin dus ook het meest exemplarisch is voor zijn werk.

3.1.1. Aanleiding

De serie kwam tot stand na het zien van een portret van Wilbur Powell, een voorman op een ranch. Avedon werd daarna door het Amon Carter Museum gevraagd om de serie waaruit deze kwam voort te zetten, maar nu onder sponsoring van het Museum. Het project zou 5 jaar duren en in het najaar van 1985 worden tentoongesteld. De rest is historie...

Ieder jaar in maart wordt in het plaatsje Sweetwater de zgn. “Rattlesnake Roundup” georganiseerd. Doel is om (ivm. de leefveiligheid), zoveel mogelijk ratelslangen te vangen. Het gif wordt gebruikt voor de (medische) wetenschap, en ook de huid en het vlees worden gebruikt. Het is in Sweetwater dat Avedon zijn eerste foto van de serie maakt, die van Boyd Fortin die zijn vader aan het helpen was met het ontvellen van ratelslangen.

*Boyd Fortin, 13 jaar oud,
Sweetwater, Texas, 10/3/1979*

3.1.2. Onderwerp en Locatie

Avedon koos er steeds voor om hard werkende mensen in ongeliefde beroepen te fotograferen, mensen die normaliter worden genegeerd en over het hoofd gezien.

*Ronald Fischer, bijenhouder,
Davis, California, 9/5/1981*

*James Story, mijnbouwer,
Somerset, Colorado, 18/12/1979*

*Roberto Lopez, olieveld werker,
Lyons, Texas, 28/9/1980*

*Blue Cloud Wright,
slachthuismedewerker,
Omaha, Nebraska, 10/8/1979*

Avedon fotografeerde het Westen in de “Great Plains” en de “Rocky Mountains”, van de grens met Canada tot de grens met Mexico. Hij bezocht dorpen, fairs, rodeo's, dorpsfestivals, mijnwerkerskampen, en olievelden. Omdat het westen nogal dunbevolkt is, was hij vooral op zoek naar evenementen waar veel mensen op af kwamen. In zijn zoektocht naar locaties kreeg hij veel hulp van “locals”.

*Charlene Van Tighem,
fysiotherapeute,
Augusta, Montana, 26/6/1983*

*Juan Patricio Lobato,
kermismedewerker,
Rocky Ford, Colorado, 23/8/1980*

*Clarence Lippard, zwerver,
Interstate 80, Sparks, Nevada, 29/8/1983*

*Sandra Bennet, 12 jaar oud,
Rocky Ford, Colorado, 23/8/1980*

*Myrna Sandoval, 18 jaar oud, en
haar zus Claudia, 14 jaar oud,
El Paso, Texas, 20/4/1982*

Interessant om te vermelden is dat de expositie van de foto's in 1985 een schok teweeg brachten. Niet alleen waren de afdrukken gigantisch (tot 1.20x3.30m), de portretten waren bovendien ook nog eens niet van de typische "western" oliebaronnen en ranchers, maar van gewone mensen als zwervers, mijnwerkers, kermis artiesten, etc. De expositie werd dan ook heel kritisch ontvangen en zou "het westen belachelijk maken". Ondanks kritiek werd de expositie een zeer groot succes en waren de geportretteerden juist heel trots op hun afbeeldingen!

3.1.3. Aanpak

Voor de serie "In the American West" koos Avedon een eenvoudige, systematische, en consequente manier van fotograferen.

Het "model" werd voor een grote witte achtergrond (op een muur, zijkant van een vrachtwagen, etc.) gezet. De camera (een 8x10 view camera) stond op een vaste plek waarbij Avedon links naast de camera stond (en dus niet precies zag wat hij zou gaan fotograferen). De locatie was altijd in de schaduw voor een zeer gelijkmatige belichting zodat lichtval en schaduw absoluut geen invloed hebben op waar je uiteindelijk op de foto naar zou kijken. Dit alles in een compacte setting zodat er alleen interactie tussen onderwerp en fotograaf zou zijn.

Bij het fotograferen zelf analyseerde Avedon het gedrag van het model en versterkte dit eventueel door het geven van instructies. Het ging Avedon er om dat er bewustwording bij zijn onderwerp ontstond van wat hij in zijn onderwerp zag (en wilde zien), en dan met name de reactie van het onderwerp op deze kennis. Alles werd verder in het werk gesteld om het zo te laten lijken dat de opname "er gewoon was" en dus compleet niet gestuurd.

Avedon gaf met deze serie een kijk op de mens achter het "echte" leven in het westen van de Verenigde Staten. Door de (vaste) keuze van belichten en opstelling wilde hij de kijker zoveel mogelijk zelf een mening laten vormen over de persoon in kwestie (en dus ook een beetje over het leven in het westen), zonder je daarbij te sturen. Hij confronteerde je hierbij met je eigen vooroordelen en verwachtingen.

3.2. Brassai – “Paris”

Brassai was een echte artiest, hij was niet alleen een goed tekenaar (Picasso heeft ooit eens tegen hem geroepen: “Je bent een geboren tekenaar, waarom blijf je dit niet doen? Je hebt hier een goudmijn, maar je blijft erbij om in een zoutmijn te gaan werken”), maar ook een goed beeldhouwer en zelfs als filmmaker heeft hij bewondering geogst. Waarschijnlijk is Brassai echter het meest bekend als fotograaf, het is dan ook zijn fotografie die hier verder wordt bekeken.

Dat zijn fotografie als bijzonder werd gezien wordt onderschreven door een quote van Henry Miller (Amerikaans schilder en schrijver): “Brassai is a living eye ... his gaze pierces straight to the heart of truth in everything. Like a falcon, or a shark, we see him quiver, then plunge at reality.” Ook de franse schrijver Jean Paulhan sprak van de bijzondere kijk die Brassai moet hebben gehad: “deze man heeft meer dan twee ogen.”

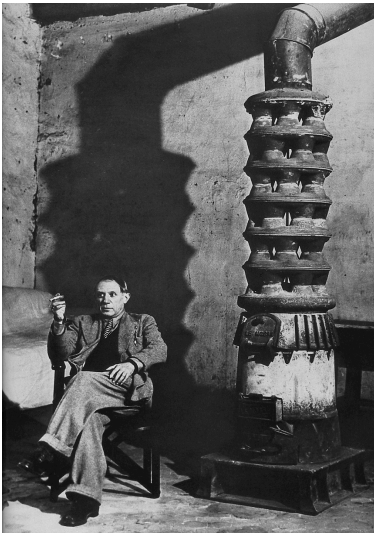
3.2.1. Aanleiding

Brassai hield van het (nacht)leven en eenmaal aangekomen in Parijs is hij vaak tot in de late uurtjes op straat te vinden, vaak tezamen met mede Hongaar André Kertesz. Het is ook deze Kertesz die hem in de fotografie introduceerde, een medium dat volgens Brassai als enige de intensiteit en expressieve kracht bezat die hij nodig had om zijn visie van de schoonheid van het gewone leven te kunnen uiten. Dit “gewone” leven is dan ook iets wat je veelvuldig op de foto's van Brassai zult zien.

3.2.2. Onderwerp en Locatie

Levend in het artiestenmekka van Parijs kon Brassai veel beroemde artiesten tot zijn vrienden rekenen. Deze vrienden en hun werk moeten een grote inspiratiebron voor hem geweest zijn. Ze gaven hem ook vele fotografische onderwerpen (zo was hij de eerste die sculpturen van Picasso fotografeerde).

Aangezien Brassai alles wat onderdeel uitmaakte van zijn leven, maakte hij uiteraard ook portretten van zijn (beroemde) vrienden. Hieronder volgt een aantal voorbeelden.

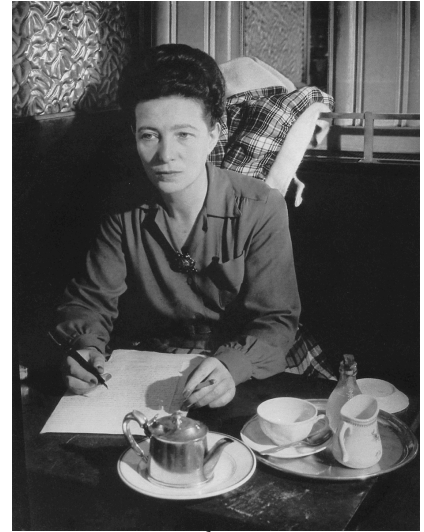
*Picasso,
Rue des Grands-Augustins,
Parijs 6e, 1939*

*Le Corbusier aan zijn bureau,
Rue Jacob,
Parijs 6e, 1931*

*Jean-Paul Sartre
in het "Café de Flore",
Parijs 6e, 1944*

*Simone de Beauvoir
in het "Café de Flore",
Parijs 6e, 1944*

Avond/nacht fotografie is waarschijnlijk hetgeen waar Brassäi het meest bekend mee is geworden. Als liefhebber van het (Parijse) stadsleven bracht hij er 's nachts en in de vroege uurtjes veel van zijn tijd door. Dit opende voor hem ook de wereld van het "verborgen leven" in de stad. Fotografie was hierbij zijn middel om deze wereld ook aan anderen te tonen. Hij schroomde hierbij niet om ook de minder plezierige en wellicht liever geheim gehouden aspecten van het leven te tonen. Prostitutie, zwaar werk, en armoede maakten dus zeker ook onderdeel uit van zijn fotografie. Oneerlijkheid en de harde kant van het leven waren reeds eerder in beeld gebracht, bijvoorbeeld door George Grosz in de 20-er jaren van de 20e eeuw. Vergeleken met zijn karikaturale schilderijen, koos Brassäi echter voor een veel mildere vorm voor de boodschap van het leven, haar beproevingen en oneerlijkheid.

*Melkman
op de Rue Nationale,
Parijs 14^e, 1932*

*Polijsters
van de Rails van de Metro,
Parijs 1930-1932*

*Twee Geliefden en een Zwerver
op een Bankje,
Parijs 14^e, ±1932*

*Zwervers
op de Bourse du Commerce,
Parijs 1er, 1930-1932*

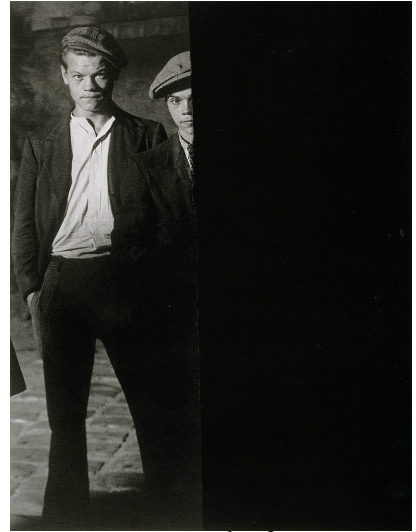
Criminaliteit en bendes maakten deel uit van het (Parijse) nachtleven, en dus van dat van Brassai. Ook deze waren dus onderdeel van zijn fotografie.

*Politie Inval
op Montmartre,
Parijs 18^e, 1932*

*Bende van Grote Albert,
Quartier Italie,
Parijs 13^e, ±1931-1932*

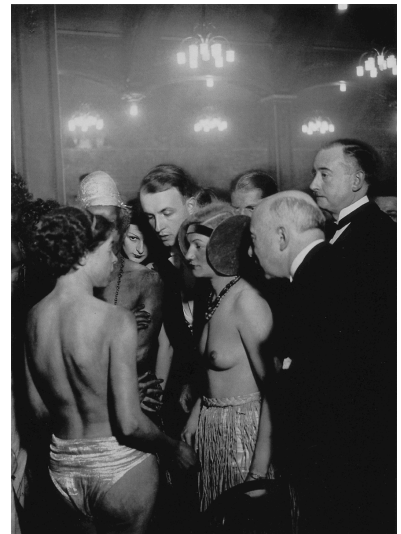

*Twee Schoffies
uit de bende van Grote Albert,
Parijs, 1931-1932*

Parijs is beroemd (berucht) om haar prostitutie en opvoeringen van dames in niet al te veel verhullende kledij. Zeker in de tijd van Brassai was dit een onlosmakelijk onderdeel van het uitgaansleven. Vanzelfsprekend dat Brassai dit deel van het leven ook vastlegde. Minder bekend, en zeker verborgen gehouden voor het grote publiek, was het feit dat Parijs ook een levendige homo-scene kende. Als artiest (en dus progressief) verkeerde je natuurlijk ook in deze kringen. Zo ook Brassai, getuige zijn foto's uit deze omgeving.

*Prostituee
op de Rue Quincampoix,
Parijs 4e, 1932*

*Het "Bal de la Horde"
in de "Bullier", Montparnasse,
Parijs, ±1932*

*Homoseksuele paartjes
op het Montagne Sainte-Geneviève dansfeest,
Parijs 5e, 1932*

3.2.3. Aanpak

Brassaï fotografeerde zo'n beetje alles wat onderdeel uitmaakte van zijn leven. Hiervoor gebruikte hij een opklapbare 6x9cm Voigtländer Bergheil plaatcamera. Hierbij maakte hij ook gebruik van, de nog maar kort beschikbare, flitslampen. Deze plaatste hij zodanig dat ze zijn onderwerp (e.g., prostituees, bendeleden, etc.) dramatisch (over het algemeen van de zijkant) belichtten.

Toegang tot de bars, clubs, en andere locaties waar zijn onderwerpen zich bevonden verkreeg hij meestal via introductie door vrienden en kennissen. Zodra hij een bekend (en geaccepteerd) gezicht geworden was kon hij beginnen met fotograferen. Dat dit bijvoorbeeld op straat niet altijd goed ging, bewijst het feit dat hierbij minimaal twee camera's kapot zijn gegaan en dat hij beroofd werd van zijn portefeuille en een aantal filmpaten.

Gebruik van een statief, gecombineerd met lange sluitertijden garandeerden dat hij ook in de nacht (misschien wel zijn favoriete onderwerp en tijd) kon fotograferen. Omdat het in die tijd nog niet echt gebruikelijk was dat iemand in de nacht kon fotograferen nam hij altijd een aantal afdrukken mee om dit te bewijzen. Nuttig als de politie wilt overtuigen dat je echt niet een lijk aan het dumpen bent in de Seine.

Brassaï liet in zijn fotografie het "echte" leven zien, van haar mooie kant, maar zeker ook (vooral?) van haar slechte kant (criminaliteit, zware arbeid, armoede, onredelijkheid, etc.). Hierbij gebruikte hij de werking van licht en donker (contrast) om zijn beelden een heel duidelijke sfeer (en mening) te geven. Door (een deel van) de omgeving rond zijn onderwerp ook in beeld te brengen versterkte hij deze "boodschap" nog eens extra.

4. Conclusies

Ondanks dat zowel Avedon als Brassai, in zekere zin, “sociaal geëngageerde” foto’s maakten, hebben ze hierbij een duidelijk andere oplossing gekozen. Enkele opvallende verschillen:

- Avedon had een heel gestructureerde en consequente aanpak, Brassai veel minder (niet?).
- Waar Avedon moeite deed om de omgeving geen rol te laten spelen, speelt de omgeving in de foto’s van Brassai juist een heel belangrijke rol. Avedon reduceert hierbij alles tot alleen de persoon op de foto, bij Brassai vult de omgeving de persoon juist aan.
- Brassai gebruikte licht en contrast heel duidelijk om de sfeer en inhoud van de foto te versterken, Avedon vermeed dit juist en wilde licht niet (ook nog eens) als subjectieve invloed gebruiken.
- Het eigen leven en de eigen leefwereld werden door Brassai als onderwerp gebruikt, Avedon gebruikte dat van anderen.
- Brassai’s mening (over het leven en dan met name haar wantoestanden) is veel duidelijker in zijn foto’s te herkennen. Van Avedon zou je kunnen zeggen dat hij in ieder geval nog trachtte enige objectiviteit in zijn foto’s te leggen en de kijker een eigen mening te laten vormen (natuurlijk sprak hij door zijn foto’s, bijvoorbeeld alleen al door zijn keuze van het onderwerp, wel degelijk een eigen mening uit, maar deze is wat meer naar de achtergrond gedrongen).
- Avedon wilde met zijn portretten de persoonlijkheid en ziel van de geportretteerden laten zien, en je confronteren met je eigen vooroordelen en verwachtingen, Brassai confronteerde je met alle aspecten van het leven, zowel de goede als de slechte.

Qua portret vind ik de fotografie van Avedon waarschijnlijk het meest aansprekend van de twee. Wellicht komt dit door zijn gestructureerde en “cleane” aanpak, waarbij je inderdaad, niet afgeleid door omgeving en lichtval, een kijkje krijgt in het wezen van de geportretteerde. Ze zijn (voor mij in ieder geval) ook prettiger om (lang) naar te kijken, ook weer door de “rust” die toch van deze portretten uitstraalt. Dit is ook iets waar ik in mijn eigen fotografie naar toe werk: rustige beelden, met focus op het onderwerp, zonder al te veel afleidende zaken.

Anderzijds geven de portretten van Brassai wel weer een heel erg mooi beeld van het leven in die tijd en zijn ze daardoor ook juist weer erg interessant. Bovendien is aansprekend bij de fotografie van Brassai dat hij een duidelijkere mening heeft over het leven en (de oneerlijkheid van) het bestaan.

Buiten de hier getoonde portretfotografie heeft Brassai verder nog een heel breed oeuvre opgebouwd van onder andere (stads)landschappen en abstracten. Brassai lijkt dus in ieder geval ook veelzijdiger geweest te zijn dan Avedon. Deze veelzijdigheid, maar zeker ook dit andere werk zelf (en dan met name zijn abstracten), maakt dat ik Brassai als fotograaf toch juist weer de aansprekendere van de twee vindt.

Kortom: Avedon heeft mijn voorkeur als het gaat om portretten, Brassai heeft mijn voorkeur als het gaat om zijn totale werk en veelzijdigheid als fotograaf.

*“There is no such thing as inaccuracy in a photograph.
All photographs are accurate. None of them is the truth.”*
(Richard Avedon)